

PRO MEMORIA

Virágh Endre (1928–1999)

In memoriam Virágh Endre címmel emlékezett meg Virágh Endre karnagyról halálának 10. évfordulóján, 2009. augusztus 2-án az esti szentmisén és az azt követő hangversenyen a Belvárosi Főplébániatemplom. A liturgián és a hangversenyen fia, Virágh András, a templom jelenlegi Liszt-díjas karnagya és orgonaművésze, és unokája, Virágh András Gábor orgonaművész működött közre. Az orgonaművész-tanár karnagy tiszteletére egykori tanítványai 2009 novemberében az OMCE hagyományos éves összejövételén adtak hangversenyt és idézték föl tanári pályafutásának emlékezetes pillanatait.

Virágh Endre 1928. március 23-án született Vasváron, zenész családban. Édesapja és nagyapja Vas megyében vállalt kántori állást, így az alapvető egyházzenei ismereteket már gyermekkorában elsajátíthatta. Érdeklődéséből következtek felsőfokú tanulmányai. A Liszt Ferenc Zeneművészeti Főiskolán először az egyházkarnagyi szakot végezte el (1946–1950), ahol a zene- és egyházzene-művészet nagy mestereitől, Bárdos Lajostól, Forrai Miklóstól, Gárdonyi Zoltántól, Harmat Artúrtól és Kodály Zoltántól tanulhatott. Második szakjaul az orgonát választotta, itt Pécsi Sebestyén volt tanára (1950–1955). Magyarországi tanulmányai után külföldön képezte tovább magát, tanulmányútjainak többsége már belvárosi karnagyi működésének idejére esik (1959 Prága, Jiří Reinberger; 1962 Párizs, Marcel Dupré; 1968–1971 Siena és Róma, Fernando Germani [orgona] és Nino Antonellini [karvezetés]).

Friss diplomásként, 1955-ben nyerte el a Miskolci Bartók Béla Zeneművészeti Szakközépiskola orgonatanári állását, ahol —később a tanszék vezetőjeként— 1986-ig tanított. 1969-től, ezen tisztség megtartása mellett a Budapesti Bartók Béla Zeneművészeti Szakközépiskola óraadó tanáraként is működött. Nyaranta a katolikus kántorképző növendékeit tanította orgonálni. 1991-ben egyházzenei tanszakot szervezett a Miskolci Bartók Béla Zeneművészeti Szakközépiskolában. Virágh Endre iskolateremtő tanáregyéniség volt. Tanári pályafutásának három évtizede alatt orgonaművészek nemzedékeit nevelte fel. Tanítványai —többek között Áchim Erzsébet, Bartl Erzsébet és Karasszon Dénes— a mai orgonaművész- (és tanár-) társadalom jelentős, meghatározó alakjai. Munkásságát számos kitüntetéssel ismerték el (Pro Arte Salgótarján — 1981, Kiváló Munkáért — 1985, Kiváló Pedagógus — 1991).

Virágh Endre hangversenyző orgonaművészként számos alkalommal koncertezett bel- és külföldön. Csaknem egész Európát bejárta. Adott hangversenyt Belgiumban, Finnországban, Svájcban, Franciaországban, Olaszországban, Ausztriában, Németországban, Lengyelországban, Csehszlovákiában és Jugoszláviában is. 1973-tól mesterkurzusokat vezetett Olaszországban (Città di Castello,

Assisi). Számos kortárs orgonamű bemutatása fűződik nevéhez, többek között Marcel Dupré *Orgonaversenye*. Kimagasló hangszertudásáról Harmat Artúr szavait idézzük: Virágh Endre „a hazai orgonaművész-gárdánknak jól kipróbált, sőt jelentékenyen kiemelkedő egyénisége”.

Már zeneakadémiai tanulmányai alatt vállalt kántori és karnagyi állást, 2–3 évente új helyszíneken (pl. Pasaréten, az Országúti Ferenceseknél, a budai Szent Imre-templomban). 1959-től a törökőri katolikus templomban szolgált.

1960 nyarán kezdte meg karnagyi működését a budapesti Belvárosi Főplébániatemplomban, elődjének, Pintér József megbízott karnagynak (1951–1960) külföldre távozása után. Erre az évre esik magánéletének egyik jelentős eseménye is: első fiának, Virágh Andrásnak születése. Feleségét, Virágh Endréné Piláth Margitot a Zeneakadémián ismerte meg, 1958-ban kötöttek házasságot. Tanáraik, képzettségük szinte megegyezett, így felesége is aktívan bekapcsolódott a templom zenei életébe: énekelt az énekkarban, orgonált a szentmiséken, valamint vezényelt is.

Virágh Endre csaknem egy éves szolgálat után, 1961 virágvasárnapján kapta meg hivatalos kinevezését a templom plébánosától, Halász Györgytől. Az állás elnyerésében Gergely Ferenc és Harmat Artúr támogatták ajánlásaikkal. Harmat Artúr javaslatára „pályázat meghirdetésének mellőzésével, meghívás útján” nyerte el az egyházi zene egyik irányadó, példaként szolgáló fővárosi templomának karnagyi tisztét.

Repertoár-összeállítási alapelveiben tanárát és példaképét, Harmat Artúrt követte. Elsősorban az Egyháztól javasolt stílusokat, a gregoriánt és a Palestrina-stílust részesítette előnyben, s „az igen jól használható, új magyar egyházi zenét”: Bárdos Lajos, Deák-Bárdos György, Halmos László, Kersch Ferenc, Kodály Zoltán, Lisznyai Szabó Gábor, Pikéth Tibor műveit. Azonban —elődjéhez, Harmat Artúrhoz hasonlóan— ragaszkodott a templom több évszázados hagyományához, a zenekaros nagymisék gyakorlatához. A Berg Ottó karnagy idején énekelt (de még Harmat Artúr idejében kialakított) repertoár egy részét megtartotta, azonban jelentős változtatásokat vitt végbe. Nagyobb arányban és új nevekkkel (Hegedűs Árpád, Hidas Frigyes, Kereszty Jenő) szerepeltette a kortárs magyar egyházzenét. A misekészlet Virágh Endre lejegyzése alapján az alábbi volt: P. Canniciari, G. P. da Palestrina, W. A. Mozart, J. Haydn, L. van Beethoven, Liszt Ferenc, Harmat Artúr, Bárdos Lajos, Deák-Bárdos György, Lisznyai-Szabó Gábor, V. Goller, Hidas Frigyes, Halmos László, Kereszty Jenő és F. Schubert ordináriumi. Virágh Endre alakította ki a templom ma is meglévő zenei arculatát. Ő vezette be a nagyhét előtti kedden J. S. Bach *János-passiójának*, húsvétvasárnap J. Haydn *Nelson-miséjének*, Halottak napján W. A. Mozart *Requiemjének*, karácsonykor Lisznyai-Szabó Gábor *Karácsonyi miséjének* előadását, valamint október négy vasárnapján a 10 órás nagymise keretében Liszt Ferenc négy miséjének előadását és orgonaműveinek tematikus hangversenyeken történő megszólaltatását (Liszt pesti főtemplomi működésének tiszteletére).

Virágh Endre a templomi együttes kialakításakor nehéz anyagi helyzettel számolhatott: az 1950-es években a főváros kegyurasága —és ezzel az egyházzene anyagi támogatása— megszűnt. Karnagyságának idejében a kb. 30 tagú kórus és a zenekar díjazás nélkül látta el a nagymisék szolgálatát. A 10 órás nagymisék énekes szolistáinak sikerült megnyernie az Operaház magánénekesei közül többek között Csavlek Etelkát, László Margitot, Werner Máriát, Molnár Andrást és Réti Józsefet. Karnagyi munkáját Hollay Keresztély, Csörgei Miklós, id. Szennai István, és saját fia, Virágh András orgonista segítette.

Hangszerének jó ismerőjeként több orgonát is tervezett, s a Belvárosi Főplébániatemplom orgonájának diszpozícióját is ő alkotta. (A hangszeret a Váradí és Fia Orgonaépítő cég kivitelezte.)

Temploma iránti kötődése annak múltja iránti érdeklődésében is megmutatkozott. A témából akkor rendelkezésre álló zenetudományi szakirodalomban (Isoz Kálmán, Harmat Artúr és Rennerné Várhidi Klára tanulmányaiban) található adatmozaikokból rövid összefoglalást állított össze a pesti főtemplom XVIII–XX. századi zenei életéről, melyet fel is olvasott a templom alapításának 950. évfordulóján rendezett ünnepségsorozat keretében, 1998. június 24-én.

Négy évtizedes egyházkarnagyi szolgálatát II. János Pál pápa 1999-ben a Nagy Szent Gergely Lovagrend nagykeresztjének parancsnoki fokozatával ismerte el.

Virágh Endre baráti kapcsolatot tartott fenn korának neves zenészeivel: Bárdos Lajossal, Gergely Ferencsel, Koloss Istvánnal és Kopeczky Alajossal, valamint nemzetünk nagy színészeivel, Sinkovits Imrével.

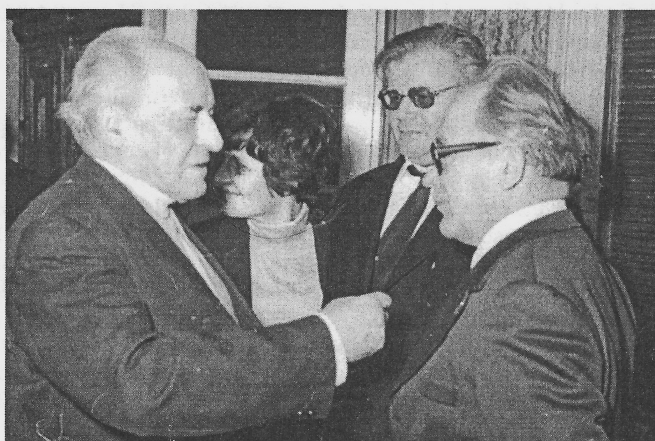
Virágh Endre karnagy, orgonaművész-tanár elődeihez (Harmat Artúr, Berg Ottó) méltó, magas szintű egyházzenei életet valósított meg Budapest legősibb templomában, a Belvárosi Főplébániatemplomban. Egykori tanára és a karnagyságban elődje, Harmat Artúr szavai szerint Virágh Endre „kórusán nemcsak a ma produkálható legmagasabb rendű művészi klasszist képviseli, hanem a liturgikus zene terén a legkényesebb igényeket is messzemenően kielégíti”.

1999-ben bekövetkezett halála után fia, Virágh András vette át karnagyi munkáját, aki hivatalos kinevezését 2000 virágvasárnapján vehette át Bárdos Ferenc protonotárius kanonok-plébánostól.

Horváth Ágnes

1. ábra. A Belvárosi Főplébániatemplom kórusa a Bárdos Lajos 80. születésnapja alkalmából rendezett összejövetelen, 1979-ben. Az ezt megelőző szentmisén Bárdos vezényelt a templom karzatán. Az első sorban balról jobbra haladva: Dobos Géza tenor szólista és kórustag, Bárdos Lajos, Virágh Endre karnagy és Csörgei Miklós orgonista. A második sorban jobbról a második Virágh Endre felesége, Piláth Margit, középen hátul pedig fia, Virágh András látható.

2. ábra. Bárdos Lajos a fent említett összejövetelen készült fényképen Virágh Endre belvárosi karnagy, Virágh Endréné és id. Szennai István kántor társaságában. (Balról jobbra haladva: Bárdos Lajos, Virágh Endréné, Virágh Endre és id. Szennai István.)